

Vid Jordbro bytomt, Järfälla

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

Fornlämning L2017:8654 och L2017:9240
Veddesta 2:1
Järfälla socken
Järfälla kommun
Stockholms län
Uppland

Reidar Magnusson

Vid Jordbro bytomt, Järfälla

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

Fornlämning L2017:8654 och L2017:9240

Veddesta 2:1

Järfälla socken

Järfälla kommun

Stockholms län

Uppland

Reidar Magnusson



Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2020

Omslag: Färdvägen från väster. Foto Reidar Magnusson.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 891387.

ISBN 978-91-7453-892-2

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Målsättning	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Topografi	5
Fornlämningsmiljö	6
Undersökningsområdet	7
Genomförande och metod	8
Utredningsresultat	9
Ettapp 1	9
Ettapp 2	9
Tolkning och utvärdering	9
Referenser	11
Kart- och arkivmaterial	11
Litteratur	11
Tekniska och administrativa uppgifter	11
Bilagor	12
Bilaga 1. Schakttabell	12
Bilaga 2. Anläggningstabell	12



Figur 1. Undersökningsområdet markerat med en blå ring. Utdrag ur Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Under juni månad 2020 genomförde Stiftelsen Kulturmiljövård en arkeologisk utredning i Veddesta, Järfälla kommun, Stockholms län. Anledningen var att Järfälla kommun avser att bygga ett djursjukhus på platsen. Då kända lämningar fanns inom undersökningsområdet beslutade Länsstyrelsen i Stockholms län om en arkeologisk utredning.

Resultatet från utredningen redovisas i nedanstående tabell.

Objekt	Antikvarisk bedömning	Tidigare bedömning
L2017:8654	Utgår	Övrig kulturhistorisk lämning
L2017:9240	Utgår	Möjlig fornlämning
Terrassering 218	Utgår	Nytt objekt
Färdväg 200	Övrig kulturhistorisk lämning	Nytt objekt

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har genomfört en arkeologisk utredning i utkanten av Veddesta, Järfälla kommun, Stockholms län (figur 1). Uppdraget är beslutat av Länsstyrelsen i Stockholm län och Järfälla kommun bekostade utredningen. Anledningen var att man planerade att anlägga ett djursjukhus på platsen. Utredningens fältarbetsdel genomfördes under perioden 12–23 juni 2020.

Målsättning

Utredningens målsättning var att konstatera ifall undersökningsområdet innehöll några ytterligare dolda lämningar och i så fall fastställa deras status. Dessutom syftade utredningen till att kartera och bedöma de redan kända lämningarna L2017:8654 och L2017:9240. Detta för att kunna ge underlag för vidare beslut av Länsstyrelsen rörande dessa lämningar.

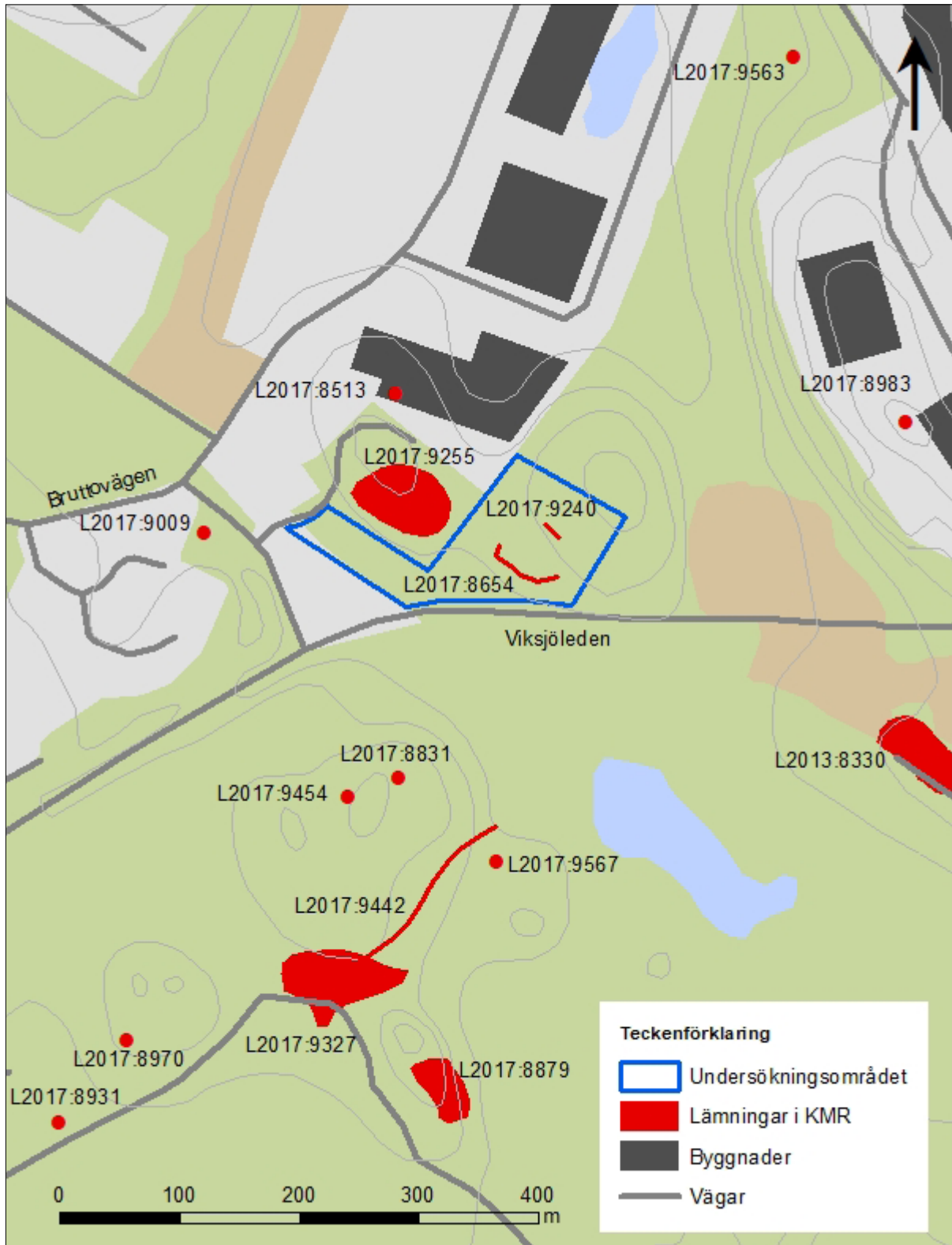
Topografi och fornlämningsmiljö

Topografi

Området runt Järvafältet består av ett lätt kuperat landskap med små impediment och bergsknallar omgivna av lerslätter. Undersökningsområdet är beläget i de västra utkanterna av Järvafältet. Området var kraftigt exploaterat förutom de delar som nu utgör naturvårdsreservat. Även om det finns en etablering i området under bronsålder, då landskapet var en skärgård, så är det framför allt under järnålder som den stora expansionen sker i området. De små vattendrag som rinner genom lerslätterna kan ha utgjort vattendrag under järnåldern. Området är en mycket rik järnålders- och medeltidsbygd med gravfält på de flesta av impedimenten samt jämnt spridda boplatser och bytomter.

Fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet utgör en utkant av den järnålders- och medeltida bygd som området runt Järvafältet utgör. Närmaste mer omfattande lämning är gravfältet L2017:8598 med bland annat tjugo högar som är beläget 350 meter öster om under-



Figur 2. Lämningar från Fornreg mot en bakgrund från Fastighetskartan. Utredningsområdet är markerat med en blå ofyllt polygon. Skala 1:5 000.

sökningsområdet. Undersökningsområdets omedelbara närhet domineras av bytomten L2017:9255 som är en *fornlämning*. Inom undersökningsområdet finns terrasseringen L2017:8654 (*övrig kulturbistorisk lämning*) och stensträngen L2017:9240 (*möjlig fornlämning*) som kan ha ett kontextuellt samband med bytomten, men de kan också vara fristående. Närområdet utgör en del av södra Upplands stensträngsbygd och stensträngen kan ha samband med detta (figur 2).

Den plana jordbruksmarken i undersökningsområdets södra del utgör ett bra läge för en boplatz som sträcker sig in under Viksjöleden. När den anlades på 1970-talet genomfördes inga arkeologiska insatser.

I närområdet har inga arkeologiska undersökningar genomförts men däremot arkeologiska utredningar. År 2015 genomfördes strax öster om undersökningsområdet en utredning där det påträffades ett flertal fornlämningar, bland annat två boplatser (Sillén 2016). År 2009 skedde en utredning längs med Växthusvägen söder om undersökningsområdet (Ählström 2009), vilket bland annat resulterade i att gravar påträffades.

Lämningsnummer	Typ	Antikvarisk status
L2013:8330	Lägenhetsbebyggelse	Fornlämning
L2017:8513	Borttagen stensättning	Ingen bedömning
L2017:8654	Terrassering, inom UO	Övrig kulturbistorisk lämning
L2017:8831	Röse	Fornlämning
L2017:8879	Lägenhetsbebyggelse	Möjlig fornlämning
L2017:8931	Fyndplats, stenredskap	Övrig kulturbistorisk lämning
L2017:8970	Stensättning	Fornlämning
L2017:8983	Borttaget Röse, fynd av brons Halskrage	Ingen bedömning
L2017:9009	Borttaget torp	Ingen bedömning
L2017:9240	Hägnad, stensträng, inom UO.	Möjlig fornlämning
L2017:9255	Jordbro bytomt	Fornlämning
L2017:9327	Gravfält, 9 stensättningar	Fornlämning
L2017:9442	Färdväg	Fornlämning
L2017:9454	Röse	Fornlämning
L2017:9563	Lägenhetsbebyggelse, borttaget torp	Ingen bedömning
L2017:9567	Grav markerad med sten	Övrig kulturbistorisk lämning

Tabell 1. De lämningar som visas på figur 2 med deras antikvariska bedömning.

Undersökningsområdet

Undersökningsområdet är V-format och omsluter delvis Jordbro bytomt (L2017:9255) på dess södra sida. Området ligger på en höjd av 14–26 meter över havet och omfattar en yta om 1,6 hektar. Dess västra och centrala delar är plan jordbruksmark och ligger lägre än de östra (figur 3). Den östra delen av undersökningsområdet utgör sydvästra delen av ett impediment. En bit upp på impedimentet ligger de tidigare kända lämningarna L2017:8654 och L2017:9240, en terrassering och en stensträng.

Jordbro torps läge är känt från en geometrisk avmätning från 1636. På tomten finns nu två husgrunder, två terrasseringar samt en källare och en sentida ristning av bokstäverna E ESS. De båda husgrunderna är 9 × 5 och 6 × 5 meter stora.



Figur 3. Undersökningsområdets centrala del från sydväst. Foto Reidar Magnusson.

Genomförande och metod

Utredningen inleddes med arkiv- och kartstudier, främst i Lantmäteriets historiska kartarkiv och Kulturmiljöregistret. Utredningens etapp 1 avslutades med inventering i fält. Därefter vidtog utredningens etapp 2 vilken bestod av sökschaktning med gräv-maskin på lägen som identifierats vid inventeringen. Sökschaktning skedde skiktvis ner till opåverkad marknivå. Schakt, topografiska element samt en anläggning mättes in med RTK-GPS. Som ett moment i etapp 2 ingick också kartering, fotografering och bedömning av de två kända lämningarna L.2017:8654 och L.2017:9240.

Utredningsresultat

Etapp 1

Från arkiv- och kartstudien kunde det konstateras att en väg går i nordväst-sydostlig riktning över undersökningsområdet och passerar norr om gårdstomten. Detta framgår av den häradsekonomiska kartan, som för just detta kartblad är odaterad men bör vara från början av 1900-talet. Gårdstomten har namnet Jordbron på denna karta. Detta är den häradsväg som finns dokumenterad söder om landsvägen, eller åtminstone del av samma vägsystem. Sydväst om undersökningsområdet har det legat en mindre höjd som tagits bort när vägen anlagts (ägomätning 1818).

Vid fältinventering så kunde inte L2017:9240 påträffas, den får därmed anses utgå ur Kulturmiljöregistret. Förutom terrassen L2017:8654 påträffades ytterligare en tydlig terrassering (nr 218 i figur 4). Båda dessa avsågs att utredningsgrävas under etapp 2.

En tydlig lämning i landskapet är häradsvägen (nr 200 i figur 4, bilaga 2) som idag visar sig som en bred stig som korsar undersökningsområdet. Den registreras i Kulturmiljöregistret som en färdväg och övrig kulturhistorisk lämning.

Etapp 2

Terrasseringen L2017:8654 och den nypåträffade terrasseringen samt den plana jordbruksmarken i söder sökschaktades (figur 4). Schakten var mellan 4 och 11 meter långa och minst 2 meter breda. Schaktningen skedde skiktvis ner till opåverkad marknivå och placerades på plana vegetationsfria delar av de olika objekten.

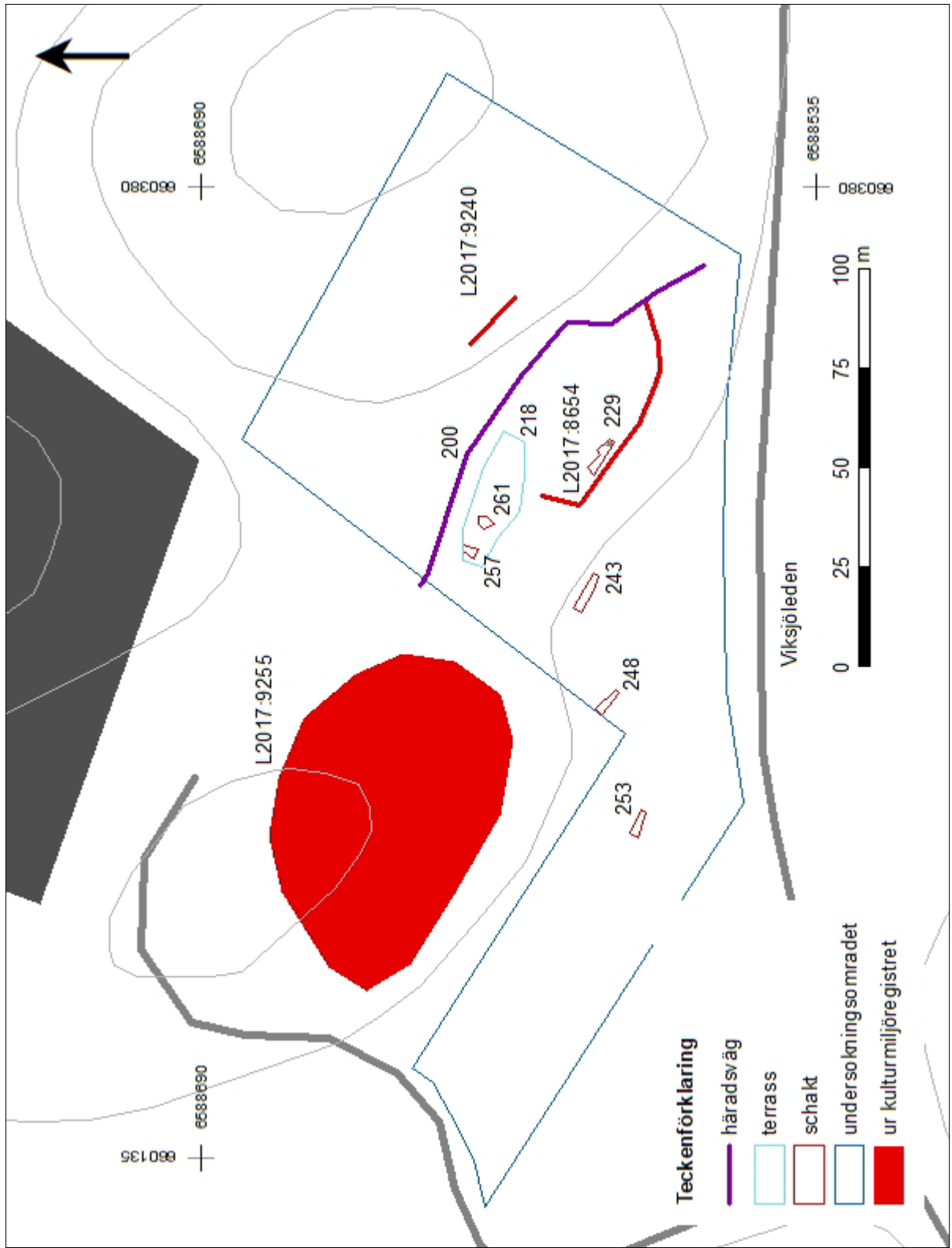
Det kunde konstateras att L2017:8654 var konstruerad, men att det skett i modern tid, exempelvis vid anläggande av landsvägen. Upp till 0,7 meter bestod av påfyllda massor av matjord. Delar av undergrunden var lera och delar var berggrund. Den nu påträffade terrasseringen visade sig vara naturlig. Även schakten som togs upp i jordbruksmarken i söder visade sig alla vara tomma.

Inga indikationer om fornlämningar påträffades i något av de upptagna schakten.

Tolkning och utvärdering

Vid denna utredning påträffades ett objekt av antikvariskt intresse, det var färdvägen (nr 200 i figur 4, bilaga 2), två tidigare upptagna objekt i Kulturmiljöregistret utgår.

Utredningen kunde genomföras i enlighet med plan och dess syfte kan därmed anses vara uppfyllt.



Figur 4. De schakt som grävdes under etapp 2 mot en bakgrund från Fastighetskartan. Skala 1:1500.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Rikets allmänna kartverks arkiv
Stockholm J243-75-1, generalstabskartan 1873
Svartsjö J112-75-13, häradsekonomiska kartan (utan årtal)
Lantmäteristyrelsens arkiv
A48-27:a10:19-19, geometrisk avmätning 1636
Järfälla socken, Fjällen nr 1, ägomätning 1818
Kulturmiljöregistret
<https://app.raa.se/open/fornsok/>

Litteratur

Sillén, P. 2016. *Ormbäcka*. Rapporter från Arkeologikonsult 2016:2960.
Ählström, J. 2009. *Växthusvägen*. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2009:42.

Tekniska och administrativa uppgifter

Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr: KM20051
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum: 431-2540-2020, 2020-05-12
Kulturmiljöregistret uppdragsnr: 202000673
Typ av undersökning: Arkeologisk utredning etapp 1 och 2
Undersökningsperiod: 12–23 juni 2020
Exploateringsyta: 600 m²
Personal: Reidar Magnusson (projektledare)
Andrea Olausson
Landskap: Uppland
Län: Stockholm
Kommun: Järfälla
Socken: Järfälla
Fastighet: Veddesta 2:1
Fornlämning: L2017:8654, terrassering
L2017:9240, hägnad
Fastighetskarta: 65G 8GN Spånga
Koordinatsystem: Sweref 99 TM
Koordinater: X660224/Y6588554
Höjdsystem: RH 2000
Inmätningssystem: RTK-GPS
Dokumentationshandlingar: Inga dokumentationshandlingar utöver denna rapport.
Fynd: Inga fynd påträffades.

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Längd (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Anläggningar och fynd	Underlag
229	9	0,8	18	–	Lera
243	11	0,5	22	–	Lera
248	8	0,8	16	–	Lera
253	7	0,7	14	–	Lera
257	5	0,4	15	–	Sandig morän
261	4	0,4	16	–	Sandig morän

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anl nr	Typ	Beskrivning	Längd (m)	Bredd (m)	Schakt
200	Färdväg	Den gamla häradsvägen syns ännu tydligt som en bred stig genom undersökningsområdet.	120	1–2	–